

UWAŻAM NA NIETYPOWE ZACHOWANIA INNYCH OSÓB JAK CHRONIĆ SIEBIE I SWÓJ WIZERUNEK

TAJNE SKŁADNIKI MOCY

KLASY: IV – VI

CZAS LEKCJI: 45 minut

MIEJSCE: sala szkolna

CELE OGÓLNE:

- Rozwijanie umiejętności rozpoznawania niewłaściwych sytuacji.
- Rozwijanie świadomości chronienia siebie w razie uczestniczenia w niepokojących sytuacjach.
- Wprowadzenie elementów wiedzy prawnej - prawo dzieci do ochrony ich wizerunku.

CELE SZCZEGÓŁOWE - UCZEŃ:

- Wie, że warto pozostawać/być uważnym na nietypowe i niepokojące zachowania innych osób.
- Rozumie, że nawet w sytuacji niedostatecznej pewności, czy dana sytuacja jest nietypowa i zagrażająca, powinien zgłosić swoją wątpliwość zaufanej osobie dorosłej.
- Wie, jakie konsekwencje mogą wynikać z niezgłoszenia nietypowej sytuacji zaufanej osobie dorosłej.
- Wie, że ma prawo powiedzieć „Nie" każdej osobie dorosłej, która zachowuje się wobec jej/jego niewłaściwie.
- Wie, że nikt nie powinien robić jej/jemu zdjęć bez jej/jego zgody.
- Wie jak może zareagować, gdy ktoś wrzuci jej/jego zdjęcie np. do sieci.

METODY PRACY:

praca z komiksem, dyskusja kierowana, ćwiczenia dotyczące rozpoznawanie zagrożeń, odgrywanie scenek, tworzenie haseł profilaktycznych.

POTRZEBNE MATERIAŁY:

- Komiks „Mój Tajny Składnik Mocy - Uważam na nietypowe zachowania innych osób (po jednym na parę lub osobę).
- Wydrukowane karty pracy – po jednej dla każdego ucznia.
- Długopisy.
- Kartki.
- Tablica i kreda/flamastry.

CZĘŚĆ WSTĘPNA

1. **Przywitanie dzieci biorących udział w zajęciach.**
2. **Nauczyciel pyta uczniów:**
   - Czy każdy ma prawo robić ci zdjęcia?
   - Co to znaczy mieć swoje granice?
   - Co to znaczy ochrona swojego wizerunku?

   Podsumowując rozmowę z uczniami nauczyciel przekazuje, że mają prawo czuć się bezpiecznie i mówić „NIE" każdemu, kto przekracza ich granice – czy to dziecku, czy dorosłemu. Przypomina uczniom, że granice osobiste (fizyczne, emocjonalne) to umowne linie, które każdy wyznacza sobie, po to, by się chronić. Oddzielamy to co, jest dla nas akceptowalne w kontaktach z innymi, od tego, co nie jest. Wyznaczone granice chronią naszą przestrzeń, uczucia i potrzeby.

   Następnie nauczyciel prosi uczniów o indywidualne zapoznanie się z komiksem „Tajne Składniki Mocy nr 6", a potem inicjuje z nimi rozmowę na temat jego treści.

   Przykładowe pytania, które pozwalają sprawdzić zrozumienie komiksów przez uczniów:
   - Co zauważyli Stefan i Marysia?
   - Co ich zaniepokoiło?
   - Czy dobrze zrobili, że powiedzieli o tym dorosłemu?
   - Co się okazało na końcu?
   - Zastanów się, co by było, gdyby nikt nie zareagował.
   - Czy zawsze warto „sprawdzać", nawet jeśli się pomylimy?
   - Co to znaczy być bohaterem w codziennych sytuacjach?

Przesłanie do przekazania uczniom:
„Bądź uważny. Masz prawo chronić siebie, swój wizerunek. Jeśli coś cię niepokoi, masz prawo to wyjaśnić lub zgłosić”.

CZĘŚĆ GŁÓWNA

3. **Ćwiczenie 1: Zabawa „Co zrobi bohater?” – 5-minutowe ćwiczenie ruchowe**
Wybierz kilka stwierdzeń (np. „Ktoś robi zdjęcia bez pytania”, „Ktoś wrzucił filmik z kolegą na TikToka”). Jeśli uczniowie uznają sytuację za **niepokojącą, wstają**. Jeśli **bezpieczną – siedzą**. Potem krótko omawiasz ich wybory.

Uczniowie pracują w grupach – każda dostaje kartkę z jedną sytuacją do oceny.

4. **Ćwiczenie 2: analiza sytuacji – rozpoznawanie czerwonych flag (10 minut)**
Przykładowe sytuacje opisane na karteczkach :
1. Obca osoba fotografuje dzieci na plaży bez pytania.
2. Koleżanka wrzuca twoje zdjęcie na czat bez pytania.
3. Rodzic kolegi robi ci zdjęcie podczas gry.
4. Ktoś dorosły prosi cię o zdjęcie w stroju kąpielowym.
5. Nieznajomy pisze do ciebie przez social media i prosi o twoje zdjęcie.
6. Starszy chłopak z ósmej klasy ustawił telefon w rogu szatni i wyszedł. Ekran był skierowany w stronę przebierających się dzieci.
7. Dwóch kolegów rozmawia o tym, że jeden z nich wrzucił filmik z ich wspólnym kolegą na TikToka? Widać na nim, jak się przewrócił i potknął o plecak. Cała szkoła już to widziała.
8. Mężczyzna siedzący z tyłu autobusu udaje, że patrzy przez okno, ale tak naprawdę ma włączoną kamerę i nagrywa dziewczyny przy drzwiach.
9. Pani przy przebieralniach na basenie robiła zdjęcia w stronę kabin. Używała zoomu w telefonie.

Każda grupa odpowiadając uwzględnia odpowiedzi na pytania
1. Czy to sytuacja bezpieczna, czy niepokojąca?
2. Skąd możesz wiedzieć, że coś jest „nie w porządku”? Jakie sygnały zwracają twoją uwagę?
3. Jak odróżnić sytuację zwykłą od potencjalnie niebezpiecznej?
4. Co może sprawić, że ktoś nie zareaguje, nawet jeśli widzi coś niepokojącego?
5. Czy trudno jest być pierwszym, który powie „To nie jest okej”? Dlaczego?
6. Jakie uczucia możesz mieć, gdy zgłaszasz coś dorosłemu (np. lęk, niepewność, odwaga, wstyd)?
7. Czy twoja reakcja może pomóc komuś, kto czuje się zagrożony lub zawstydzony?
8. Co się może stać, jeśli nikt nie zareaguje?
9. Jak możesz wesprzeć kolegę/koleżankę, którzy są bohaterami trudnych sytuacji?
10. Czy trzeba być dorosłym, żeby komuś pomóc?
11. Czy masz prawo powiedzieć „nie” i zgłosić coś, co cię niepokoi?
12. Jak możesz zareagować? Z kim możesz porozmawiać?

CZĘŚĆ KOŃCOWA

5. **Ćwiczenie 1: Pudełko Odwagi – na zakończenie zajęć**
Nauczyciel stawia w klasie pudełko opisane **„Pudełko Odwagi”** i daje uczniom kartki, na których napiszą anonimowo:
- Co dziś zrozumiałem/am?
- Co było dla mnie trudne?
- Z jaką sytuacją nie wiedziałbym/łabym, co zrobić?

Zadanie może pomóc zidentyfikować lęki lub niepokoje uczniów w klasie.

6. **Ćwiczenie 2: Zasady ochrony siebie i wizerunku – praca z hasłami (5 minut)**
Nauczyciel rozdaje uczniom kartki z hasłami z komiksu i podsumowania. Uczniowie losują 1 zdanie i tworzą do wyboru:
- plakat z rysunkiem,
- komiksowy dymek,
- hasło profilaktyczne.

Hasła:
- „Masz prawo powiedzieć NIE.”
- „Bądź uważny.”
- „Zachowanie dorosłego może być niewłaściwe.”
- „Nie każdy może robić ci zdjęcia.”
- „Uważaj za nim wrzucisz - twoje zdjęcie w Internecie może być wykorzystane.”
- „Gdy się niepokoisz powiedz dorosłemu”.
- „Zanim wrzucisz, pomyśl – to nie znika!”
- „Twoje zdjęcie = twoja decyzja.”
- „Nie musisz się zgadzać – masz prawo chronić siebie.”
- „Widzę – reaguję – pomagam!”
- „Bohater to ktoś, kto się nie boi mówić prawdy.”

Pracę można zakończyć w domu.

6. **Na zakończeni nauczyciel prosi uczniów o zapisanie w zeszytach nr telefonów zaufania:**
   - **800 12 12 12** – Rzecznik Praw Dziecka (całodobowy)
   - **116 111** – Telefon Zaufania (całodobowy)
   - **800 119 119** – TPD (14:00–22:00)
   - **112** – numer alarmowy
   - **801 615 005** – NASK Dyżurnet.pl (zgłaszanie nielegalnych treści w internecie)

   Podkreśla, że te numery są dla nich. Mówi, że zawsze mogą zadzwonić, kiedy się boją lub nie wiedzą, co zrobić. Prosi, żeby **nigdy nie dzwonić dla żartu** – zablokują linię, a ktoś może wtedy czekać na pomoc.

7. **Podziękowanie dzieciom i pożegnanie.**

Informacje dodatkowe dla nauczyciela

Konwencja o Prawach Dziecka chroni prawo dziecka do prywatności, w tym także jego wizerunek. Oznacza to, że nikt nie może rozpowszechniać wizerunku dziecka bez odpowiedniej zgody. Zgodnie z art. 16 Konwencji, dzieci mają prawo do ochrony przed bezprawnymi zamachami na ich honor i reputację, a ich wizerunek – jako dobro osobiste – podlega szczególnej ochronie.

W polskim prawie kwestie te regulują m.in. przepisy Kodeksu cywilnego. Art. 23 wskazuje, że dobra osobiste człowieka, takie jak zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko czy właśnie wizerunek, pozostają pod ochroną prawa cywilnego. W przypadku dzieci do 13. roku życia zgodę na publikację wizerunku udzielają rodzice lub opiekunowie prawni. Po ukończeniu 13 lat dziecko wyraża zgodę samodzielnie, ale w niektórych sytuacjach często wymaga się również zgody opiekunów.

Rozpowszechnianie wizerunku dziecka bez zgody stanowi naruszenie prawa i może skutkować odpowiedzialnością cywilną (np. obowiązek usunięcia zdjęcia, przeprosiny, zadośćuczynienie), a w określonych przypadkach także karną. Szczególnie niebezpieczne jest publikowanie zdjęć dzieci w Internecie, gdzie konsekwencje naruszenia prywatności mogą być długotrwałe i trudne do odwrócenia.

Należy zwrócić szczególną uwagę na sytuacje, gdy dochodzi do nagrywania lub fotografowania dziecka w kontekście intymnym. Zgodnie z art. 202 Kodeksu karnego, wykonywanie, posiadanie czy rozpowszechnianie zdjęć lub filmów przedstawiających dziecko nago bądź w trakcie czynności seksualnych jest równoznaczne z produkcją, utrwalaniem i rozpowszechnianiem treści pornograficznych z udziałem małoletniego. Jest to przestępstwo zagrożone surowymi karami, w tym karą pozbawienia wolności.

Podsumowując, Konwencja o Prawach Dziecka oraz przepisy prawa polskiego jednoznacznie chronią prawo dziecka do prywatności i wizerunku. Dlatego każda publikacja zdjęcia czy nagrania z udziałem dziecka powinna być poprzedzona uzyskaniem odpowiedniej zgody. Trzeba pamiętać, że konsekwencje mogą dotyczyć nie tylko dorosłych – również dzieci i młodzież, jeżeli publikują wizerunki rówieśników bez ich zgody, mogą spotkać się z przykrymi następstwami. Ochrona wizerunku to nie tylko kwestia prawa, ale także wyraz troski o bezpieczeństwo i godność dziecka w świecie realnym i cyfrowym.

- https://pkdp.gov.pl/baza-wiedzy/ - zbiór poradników i przydatnych informacji, broszury, ulotki i inne
- https://brpd.gov.pl/2024/06/07/wizerunek-dziecka-w-sieci-chron-nie-publikuj/
- https://fundacja.orange.pl/strefa-wiedzy/post/czym-jest-i-jakiej-ochronie-podlega-wizerunek-dziecka
- https://www.gov.pl/web/baza-wiedzy/materialy-do-cyberlekcji

Bibliografia/Netografia

- *Borkowska A., Witkowska M., (2020), „Sharenting i wizerunek dziecka w sieci", Warszawa: NASK – Państwowy Instytut Badawczy [online, dostęp z dn. 22.12.2021].*
- *Fundacja Orange, (2020), „Sharenting. Co warto wiedzieć o publikowaniu wizerunku dziecka w sieci" [online, dostęp z dn. 22.12.2021].*
- *Fundacja Uniwersytet Dzieci, (2017), film „Jakie ślady zostawiamy w Internecie?" [online, dostęp z dn. 22.12.2021].*
- *Kordus M., (2021), „Mój wizerunek w sieci" [online, dostęp z dn. 22.12.2021].*